

Näringsutskottets betänkande

1999/2000:NU12

Ny naturgaslag

Ärendet

I detta betänkande behandlas

- dels* proposition 1999/2000:72 om ny naturgaslag,
- dels* tre motioner som väckts med anledning av propositionen,
- dels* fyra motioner från allmänna motionstiden.

Skrivelser i ärendet har inkommit från Svenska kommunförbundet, Sydgas AB och Vattenfall Naturgas AB. Vidare har synpunkter inför utskottet lämnats av företrädare för Näringsdepartementet, Sydgas, Vattenfall Naturgas och Kemikontoret.

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till ny naturgaslag, föranledd av ett EG-direktiv. Lagen syftar till att öka konkurrensen på gasmarknaden och skapa en inre marknad för naturgas. Samtliga motioner i ärendet avstyrks av utskottet.

I enlighet med regeringens förslag anser utskottet att koncession skall beviljas endast om det är lämpligt från allmän synpunkt. Lämplighetsprövningen syftar främst till att hindra att samhällsekonomiskt onödiga anläggningar byggs, dvs. att anläggningar byggs där det redan finns tillräcklig överförings-, distributions- eller lagringskapacitet. Strävan är att åstadkomma en så lämplig infrastruktur som möjligt på naturgasområdet. I en reservation (m, kd, fp) framhålls att det är väsentligt att den som ansöker om koncession skall kunna visa att ledningen inte leder till ökade koldioxidutsläpp. I en annan reservation (mp) anförs att en ny fossilgaslagstiftning måste utformas så att möjlighet finns att avslå tillståndsansökningar med hänvisning till allmänna energipolitiska hänsynstaganden, främst energipolitiska mål och riktlinjer beslutade av riksdagen.

Initialt är det kunder som har naturgaseldad kraftproduktion samt slutförbrukare som förbrukar mer än 25 miljoner kubikmeter naturgas per år och förbrukningsställe, som skall få möjlighet att fritt välja gasleverantör. Marknaden skall dock öppnas helt så fort det är praktiskt möjligt med hänsyn till de avtalsbindningar som finns på naturgasmarknaden i Sverige. Senast den 1 januari 2006 skall marknaden öppnas för samtliga kunder. I en reservation (m) krävs att marknadsöppningen skall omfatta de kunder som har en årsför-

brukning om minst 5 miljoner kubikmeter naturgas. I en annan reservation (kd, fp) anförs bl.a. att den nya lagen även bör omfatta transport av biogas.

Utskottet anser att verksamheten med överföring av naturgas och lagring av naturgas för annans räkning skall redovisas skild från annan verksamhet så att alla former av korssubventionering förhindras. I en reservation (m, kd, fp) föreslås att lagen förtydligas så att all form av korssubventionering motverkas.

Inledningsvis i betänkandet behandlar utskottet ett antal motioner om naturgasens roll i det svenska energisystemet. Utskottet hänvisar i den frågan till tidigare ställningstaganden från riksdagens sida. Dessa innebär bl.a. att det inte är aktuellt med en storskalig introduktion av naturgas eller en ny naturgasledning genom Sverige. I en reservation (m, kd, fp) sägs att etableringen av en naturgasledning genom Sverige direkt skulle motverka intentionerna i Kyotoöverenskommelsen. I en annan reservation (mp) hävdas det att strävan bör vara att så snabbt som möjligt övergå till förnybara energikällor.

Propositionen

I proposition 1999/2000:72 föreslås att riksdagen antar regeringens förslag till

1. naturgaslag,
2. lag om ändring i miljöbalken,
3. lag om ändring i lagen (1978:160) om vissa rörledningar,
4. lag om ändring i ellagen (1997:857).

Lagförslagen återges i bilaga.

Motionerna

De motioner som väckts *med anledning av proposition 1999/2000:72* är följande:

1999/2000:N38 av Inger Strömbom m.fl. (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av ett tydliggörande av bestämmelserna och villkoren för import av naturgas,
2. att riksdagen beslutar att koncessionsplikt av ansvars- och miljöskäl även skall införas för ledning inom hamn- eller industriområde samt för naturgaslager,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en utredning av frågan om icke koncessionspliktiga nät för anslutningar till hushåll och företag,
4. att riksdagen beslutar att den som ansöker om koncession skall visa att ledningen inte leder till ökade koldioxidutsläpp,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att lagen bör omfatta transport av alla slags gaser för energiproduktion, således även biogas,

6. att riksdagen beslutar att naturgaslagen skall ges sådan lydelse att det blir omöjligt att ansluta en distributionsledning till annat företags distributionsledning om leveransen är avsedd att ske till kund som inte är berättigad,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att lagförslaget kompletteras med en definition av kraftvärme,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att återkomma med en definition av betydelsen av begreppet lämplig från allmän synpunkt,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att tillsynsmyndigheten även ges i uppdrag att utöva tillsyn över drift och underhåll,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att lagen tydliggörs så att all form av korssubventionering undviks.

1999/2000:N39 av Per Westerberg m.fl. (m) vari yrkas att riksdagen antar naturgaslagen med den ändring vad gäller marknadsöppningen som föreslås i motionen.

1999/2000:N40 av Ewa Thalén Finné och Lars Lindblad (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förhandling med Energistyrelsen i Danmark,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om omförhandling av take or pay-kontrakt.

De motioner från allmänna motionstiden som behandlas här är följande:

1999/2000:N228 av Bo Lundgren m.fl. (m) vari yrkas

21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en storskalig fossilgasintroduktion i Sverige.

1999/2000:N245 av Ewa Thalén Finné m.fl. (m) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ytterligare tillförsel till Sverige av naturgas.

1999/2000:N311 av Ronny Olander och Claes-Göran Brandin (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om naturgasanvändning.

1999/2000:N350 av Birger Schlaug m.fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att en ny fossilgasledning genom Sverige inte bör byggas,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att fossilgasen ersätter biobränslen,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ny nationell fossilgaslagstiftning.

Naturgasens roll i det svenska energisystemet

Bakgrund

Utskottet har vid tidigare tillfällen behandlat naturgasens roll i det svenska energisystemet. Riksdagen angav år 1979 vissa förutsättningar för introduktion av naturgas i Sverige (prop. 1978/79:115, bet. NU 1978/79:60). Riktlinjer för genomförande av det s.k. Sydgasprojektet godkändes av riksdagen år 1980, liksom ett avtal mellan regeringarna i Sverige och Danmark om naturgassamarbete (prop. 1979/80:170, bet. NU 1979/80:70).

Våren 1986 godkände riksdagen regeringens föreslagna riktlinjer för naturgasverksamhet (prop. 1985/86:91, bet. NU 1985/86:18) med innebörd bl.a. att verksamheten skall bedrivas på kommersiell grund. I samband med riksdagens energipolitiska beslut våren 1988 (prop. 1987/88:90, NU 1987/88:40), liksom i det energipolitiska betänkandet våren 1989 (bet. 1988/89:NU25), framhöll utskottet att naturgas kan bli ett intressant alternativ i svensk energiförsörjning. Naturgasens roll måste dock avgöras av dess konkurrenskraft i förhållande till övriga tillgängliga energislag. Vidare framhöll utskottet att inköp av gas skall verkställas enligt strikt kommersiella principer.

Senast utskottet behandlade frågan om naturgasens roll i det svenska energisystemet var våren 1999 (bet. 1998/99:NU8). Då konstaterade utskottet att även om naturgasen är det minst miljöstörande fossila bränslet är det inte aktuellt med en storskalig introduktion av naturgas eller en ny naturgasledning genom Sverige. Däremot kan det befintliga naturgasnätet utnyttjas effektivare, ansåg utskottet.

Motionerna

I motion 1999/2000:N311 (s) pläderar motionärerna för en fortsatt introduktion av naturgas i Sverige. På så sätt skulle, menar motionärerna, en stor del av de klimat- och miljöproblem som eldningsolja orsakar kunna reduceras.

Moderata samlingspartiet motsätter sig i motion 1999/2000:N228 en storskalig fossilgasintroduktion i Sverige. Ett ledningsnät genom Sverige förutsätter avtappning och ett betydande utnyttjande av gasen i Syd- och Mellansveriges befolkningstäta områden. En sådan storskalig gasintroduktion skulle, framhåller motionärerna, snabbt slå ut biobränsleanvändningen i kraftvärme- och fjärrvärmeproduktion. En ökad gasanvändning kommer endast till en del att ske på bekostnad av andra fossila bränslen. Motionärerna framhåller vidare att utöver miljöaspekterna är en uppbyggnad av ett gasnät utomordentligt kapitalkrävande. Motionärerna känner därför farhågor för att ett betydande investeringsutrymme skulle in-tecknas för att bygga upp en dubbel infrastruktur i form av gasledningar bredvid elledningarna.

I motion 1999/2000:N245 (m) sägs att naturgasen betyder mycket när det gäller Skånes energiproduktion. Motionärerna anför att utbyggnaden av infrastrukturen för naturgas har reducerat användningen av olja och kol kraftigt, vilket har en positiv inverkan på miljön. Vidare framhålls att biobränslen

och naturgas kompletterar varandra och skapar mångfald och flexibilitet i energisystemet.

Motionärerna konstaterar också att det endast finns en tillförselväg för naturgas till Sverige. För att stimulera marknadsutvecklingen och för att öka konkurrensen är ytterligare en tillförselväg angelägen.

I motion 1999/2000:N350 (mp) uttalas att Miljöpartiet de gröna inte vill att en ny fossilgasledning skall byggas i Sverige. Motionärerna är oroliga för att naturgasen kommer att ersätta bibränslen.

Utskottets ställningstagande

Användningen av naturgas är av central betydelse för energiförsörjningen i Europa. Genom en ökad användning av gas i förhållande till andra fossila bränslen minskas de miljö- och klimatpåverkande utsläppen. Dessutom ökar försörjningstryggheten.

När det gäller naturgasens roll i det svenska energisystemet vill utskottet anföra följande. Riksdagen har slagit fast att landets elförsörjning skall tryggas genom ett energisystem som grundas på varaktiga, helst inhemska och förnybara, energikällor samt på en effektiv energianvändning. Som tidigare nämnts har riksdagen också klargjort att naturgasen kan bli ett intressant alternativ i svensk energiförsörjning men att verksamheten skall bedrivas på kommersiell grund. Riksdagen har vidare fastlagt att användningen av fossila bränslen skall hållas på en låg nivå i enlighet med Sveriges åtaganden att uppfylla Kyotoöverenskommelsen.

I det energipolitiska betänkandet från våren 1999 konstaterade utskottet att även om naturgasen är det minst miljöstörande fossila bränslet är det inte aktuellt med en storskalig introduktion av naturgas eller en ny naturgasledning genom Sverige. Däremot kan det befintliga naturgasnätet utnyttjas effektivare.

Utskottet står alljämt fast vid sina tidigare ställningstaganden i denna fråga. Med det sagda avstyrker utskottet motionerna 1999/2000:N311 (s), 1999/2000:N228 (m), 1999/2000:N245 (m) och 1999/2000:N350 (mp) i här berörda delar.

En ny naturgaslagstiftning

Inledning

Den 22 juni 1998 antogs Europaparlamentets och rådets direktiv (98/30/EG) om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas (det s.k. gasmarknadsdirektivet). Direktivet syftar till att öka konkurrensen på gasmarknaden och skapa en inre marknad för naturgas. För att uppnå detta innehåller direktivet bl.a. bestämmelser som syftar till att öppna och öka tillträdet till systemen för naturgas och därmed öka konkurrensen.

Regeringen beslutade i juni 1998 att tillkalla en utredare [f.d. riksdagsledamot (s) Birgitta Johansson], med uppdrag (dir. 1998:41) att se över den lagstiftning som reglerar handel, transporter och distribution av naturgas och annan rörbunden energi och lämna ett förslag till naturgaslagstiftning som

tillgodoser det nya direktivets krav. Utredningen antog namnet Värme- och gasmarknadsutredningen. I januari 1999 redovisade utredningen sitt delbetänkande Effektiva värme- och miljölösningar (SOU 1999:5). Delbetänkandet behandlas inte i detta betänkande. I oktober 1999 redovisade Värme- och gasmarknadsutredningen sitt slutbetänkande Handel med gas i konkurrens (SOU 1999:115). Utredningens slutbetänkande har remissbehandlats.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Den nuvarande lagstiftningen inom naturgasområdet berör främst framdragande och drift av gasledningar. Särskilda bestämmelser för framdragande och begagnande av rörledningar för bl.a. naturgas finns i lagen (1978:160) om vissa rörledningar (den s.k. rörledningslagen). Denna lag innehåller i huvudsak bestämmelser om koncession för att dra fram eller använda rörledningar för transport av naturgas. Utöver denna lag måste den som vill dra fram och använda en rörledning även ta hänsyn till en rad andra lagar, såsom plan- och bygglagen (1987:10), lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. och miljöbalken.

Det finns ingen lagstiftning i Sverige som reglerar t.ex. handel och transport av naturgas. Av rörledningslagen framgår endast att koncessionshavaren är skyldig att mot ersättning ombesörja transport genom ledningen åt annan, om det kan ske utan väsentligt förfång för koncessionshavaren. EG:s direktiv ger naturgasföretag och berättigade kunder rätt att transportera gas i andras rörledningar. Direktivet är således betydligt mer långtgående och omfattande än den gällande svenska lagstiftningen på området. Mot denna bakgrund föreslår regeringen att det införs en ny lagstiftning på naturgasområdet. Lagen har utarbetats med ellagen (1997:857) och rörledningslagen som förebilder. Den nya lagstiftningen tillgodoser enligt regeringens bedömning gasmarknadsdirektivets krav. Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 augusti 2000.

Naturgaslagen har disponerats i sju kapitel.

Bestämmelser om lagens tillämpningsområde m.m. finns i 1 kap.

I 2 kap. finns regler om koncession. I den nya lagen behålls i huvudsak den ordning som gäller enligt den nuvarande rörledningslagen.

Bestämmelser om ledningsägarens skyldigheter finns i 3 kap. Där anges de bärande principerna för att få till stånd en ökad konkurrens på naturgasmarknaden. Det gäller framför allt centrala bestämmelser om tillträde och anslutning till naturgasledningar samt vilka som skall anses som s.k. berättigade kunder.

I 4 kap. finns regler om redovisning.

5 kap. innehåller bestämmelser om kommunala naturgasföretag.

6 kap. innehåller regler om tillsyn m.m. Bestämmelserna avser myndighetsuppgifter, myndighetens befogenheter och frågor om finansiering.

I 7 kap. finns bestämmelser om ansvar, överklagande, m.m.

Propositionen

Framdragande av en naturgasledning och uppförande av ett naturgaslager kan komma i konflikt med andra intressen, t.ex. natur- och miljövård. En naturgasledning och ett naturgaslager kan även ha betydelse på andra områden, t.ex. för Försvarsmakten. Det är därför viktigt att uppnå en ur samhällsynpunkt ändamålsenlig infrastruktur. Regeringen påpekar att det exempelvis inte bör vara tillåtet att dra fram en naturgasledning där det redan finns en sådan och denna har tillräcklig kapacitet. Inte heller bör naturgasledningar få dras fram eller naturgaslager byggas på ett sådant sätt att tredje man tillfogas onödigt stor skada.

Innehav och drift av en naturgasledning och ett naturgaslager medför förpliktelser av olika slag. Det är sålunda väsentligt att ägaren har de resurser som krävs för att bl.a. kunna garantera en kontinuerlig drift.

Mot denna bakgrund föreslår regeringen att det bör krävas koncession för att dra fram och använda en naturgasledning samt för att uppföra och använda ett naturgaslager. Regeringen föreslås pröva frågan om koncession, men framhåller dock att det är lämpligt att en annan myndighet än regeringen bereder ärendet. Regeringen skall därför utse lämplig myndighet att bereda ärendet. Efter avslutad handläggning skall ärendet överlämnas till regeringen för beslut.

Regeringen föreslår vidare att naturgasledningar som huvudsakligen skall användas för att tillgodose enskilda hushålls och företags behov tills vidare skall undantas från koncessionsplikt. Eftersom naturgasledningar inom hamn- eller industriområde inte har någon påtaglig betydelse från allmän synpunkt, skall även naturgasledningar inom sådana områden tills vidare undantas från koncessionsplikt. I konsekvens med detta skall inte heller koncession krävas för naturgaslager anslutet till icke koncessionspliktiga naturgasledningar. Om utvecklingen skulle visa att det finns behov av reglering på detta område, föreslår regeringen att frågan får behandlas på nytt.

Endast om det är lämpligt från allmän synpunkt skall koncession få beviljas för en naturgasledning eller ett naturgaslager. Regeringen medger dock att det på förhand är mycket svårt att närmare ange hur en naturgaslednings respektive ett naturgaslagers lämplighet från allmän synpunkt bör bedömas. I stället är det omständigheterna i det enskilda fallet som bör bli avgörande. Det är därför angeläget, enligt regeringen, att varje större rörledningsprojekt prövas med hänsyn till bl.a. ledningens sträckning, dess kapacitet och avsedda användningsområde. Omständigheter som kan kräva beaktande är t.ex. industri- och energipolitiska förhållanden samt faktorer av regional- och lokaliseringpolitisk natur.

Regeringen föreslår vidare att naturgasledningar och naturgaslager inte heller får dras fram eller byggas på ett sådant sätt att de medför onödigt stort intrång till skada för tredje man. Reglerna innebär bl.a. att det inom minst 25 meter på ömse sidor om naturgasledningen inte får finnas några byggnader och att byggrätten är inskränkt inom 200 meter på ömse sidor om naturgasledningen. Koncession bör därför inte få meddelas i strid med detaljplan eller områdesbestämmelser. Arbetet med att dra fram en naturgasledning och att

uppföra ett naturgaslager påverkar miljön. Vid prövningen av koncession bör därför de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken tillämpas liksom bestämmelserna om hushållning med mark- och vattenområden i 3 och 4 kap. miljöbalken.

Regeringen föreslår att motsvarande bestämmelse som gäller för koncessioner enligt rörledningslagen skall gälla även för en koncession meddelad med stöd av naturgaslagen. Regeringen poängterar att detta är av stor vikt för de naturgasföretag som ämnar investera i rörledningar för att undvika osäkerhet i samband med investeringar i ny infrastruktur för naturgas.

För att tillgodose allmänna intressen och enskild rätt föreslår regeringen att det bör vara möjligt att förena en koncession för en naturgasledning eller för ett naturgaslager med villkor. Sådana villkor kan behövas för att tillgodose krav på t.ex. säkerhet och till skydd för bl.a. miljö, natur och kulturvärden.

Motionerna

I motion 1999/2000:N38 (kd) föreslås att koncessionsplikt, av ansvars- och miljöskäl, bör införas för ledning inom hamn- och industriområde samt för naturgaslager. Motionärerna framhåller att en utredning bör tillsättas för att se över frågor om icke koncessionspliktiga nät för anslutningar till hushåll och företag eftersom framdragande av naturgasledningar kan innebära betydande miljökonsekvenser.

Motionärerna föreslår också att regeringen skall uppmanas återkomma till riksdagen med en definition av begreppet lämplig från allmän synpunkt.

Motionärerna ser vidare en risk i att en storskalig introduktion av naturgas i Sverige kommer att leda till att det etableras ett energisystem som blir ett miljömässigt sämre alternativ än vad som är möjligt att uppnå. Med hänvisning till försiktighetsprincipen, framhåller motionärerna, skall den som ansöker om koncession kunna visa att ledningen inte leder till ökade koldioxidutsläpp.

Miljöpartiet föreslår i motion 1999/2000:N350, som väcktes under allmänna motionstiden och sålunda innan propositionen avlämnades, att en ny nationell fossilgaslagstiftning måste utformas så att möjlighet finns att avslå tillståndsansökningar med hänvisning till allmänna energipolitiska hänsynstaganden, främst energipolitiska mål och riktlinjer beslutade av riksdagen. I första hand bör detta, framhåller motionärerna, framgå direkt i lagtexten. I andra hand bör detta tydligt framgå i en motivering till en lämplighetsparagraf som motsvarar nuvarande 4 § i rörledningslagen. Motionärerna föreslår att det skall utredas hur detta kan ske så att resultatet kan arbetas in i förslaget till ny nationell naturgaslagstiftning.

Vissa kompletterande uppgifter

Undantag från kravet på koncession för naturgasledningar efter en mät- och reglerstation gäller redan i dag enligt rörledningslagen. Denna typ av naturgasledningar dras fram och används efter hand som distributionsbolag träffar överenskommelse med enskilda fastighetsägare om att leverera naturgas till respektive fastighet.

Arbetet med att dra fram en naturgasledning och att uppföra ett naturgaslager påverkar miljön. Vid prövningen av koncession tillämpas därför de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken liksom bestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken redan i dag. Bestämmelserna i 3 och 4 kap. avser hänsyn till hushållningen med mark- och vatten, områden av riksintresse för natur- och kulturvärden m.m. Dessutom beaktas 5 kap. 3 § miljöbalken vid prövningen. Enligt denna bestämmelse skall bl.a. myndigheter vid tillståndsprövning säkerställa att miljö kvalitetsnormer uppfylls.

För att belysa de miljömässiga effekterna av en naturgasledning skall en miljökonsekvensbeskrivning bifogas ansökan. För processen med att ta fram en miljökonsekvensbeskrivning gäller bestämmelserna i 6 kap. miljöbalken. Eftersom koldioxidutsläpp är en av miljökonsekvenserna av att använda naturgas för elproduktion och uppvärmning skall denna fråga särskilt belysas i miljökonsekvensbeskrivningen.

Näringsutskottets ställningstagande

Utskottet behandlar först frågan om *undantag från koncession*.

Regeringens förslag att naturgasledningar som huvudsakligen skall användas för att tillgodose enskilda hushålls och företags behov tills vidare skall undantas från koncessionsplikt anser utskottet är bra. Som tidigare nämnts gäller motsvarande undantag redan i dag enligt rörledningslagen. Denna typ av naturgasledningar dras fram och används efter hand som distributionsbolag träffar överenskommelse med enskilda fastighetsägare om att leverera naturgas till respektive fastighet. I konsekvens med detta bör inte heller, enligt utskottets uppfattning och i enlighet med regeringens förslag, koncession krävas för naturgaslager anslutet till icke koncessionspliktig naturgasledning. Mot denna bakgrund finner utskottet inget skäl för förslaget i motion 1999/2000:N38 (kd) om att tillsätta en utredning för att se över frågor om icke koncessionspliktiga nät. Utskottet förutsätter dock att regeringen följer utvecklingen och återkommer till riksdagen med förslag till ändring i lagen om så bedöms nödvändigt.

Med det anförda tillstyrker utskottet propositionen i här berörd del och avstyrker den nämnda motionen i motsvarande del.

När det gäller olika *förutsättningar för koncession* vill utskottet anföra följande.

I enlighet med regeringens förslag anser utskottet att koncession skall beviljas endast om det är lämpligt från allmän synpunkt. Motsvarande regler gäller redan i dag enligt rörledningslagen. Lämplighetsprövningen syftar främst till att hindra att samhällsekonomiskt onödiga anläggningar byggs, dvs. att anläggningar byggs där det redan finns tillräcklig överförings-, distributions- eller lagringskapacitet. Strävan är, enligt utskottets mening, att åstadkomma en så lämplig infrastruktur som möjligt på naturgasområdet.

Även andra omständigheter kan inverka på bedömningen av en anläggningens lämplighet från allmän synpunkt. Arbetet med att dra fram en naturgasledning och att uppföra ett naturgaslager påverkar miljön. Som tidigare nämnts skall vid prövningen av koncession därför enligt regeringens förslag

de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken tillämpas liksom bestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken. Bestämmelserna reglerar bl.a. hänsyn till hushållningen med mark och vatten och områden av riksintresse för natur- och kulturvärden. Dessutom skall 5 kap. 3 § miljöbalken beaktas vid prövningen. Enligt denna bestämmelse skall vid tillståndsprövning säkerställas att miljö kvalitetsnormer uppfylls. För att belysa de miljömässiga effekterna av en naturgasledning skall dessutom en miljökonsekvensbeskrivning bifogas ansökan enligt 6 kap. miljöbalken. Redan i dag framgår det av gällande bestämmelser att det är ytterst väsentligt att olika miljöaspekter analyseras noga innan tillstånd kan beviljas. Att utöka lagtexten, som föreslås i motion 1999/2000:N350 (mp), med en speciell lämplighetsparagraf finner därför utskottet inte nödvändigt.

Med det anförda tillstyrker utskottet propositionen i här berörda delar och avstyrker motionerna 1999/2000:N38 (kd) och 1999/2000:N350 (mp) i motsvarande delar.

Berättigade kunder

Propositionen

I gasmarknadsdirektivet regleras att en marknadsöppning som eftersträvas skall åstadkommas genom att vissa kundkategorier ges tillträde till systemet, dvs. det samlade rörledningsnätet. Enligt artiklarna 15 och 16 i direktivet, som reglerar tillträdet till systemet, skall naturgasföretag och berättigade kunder ges tillträde. Härav framgår att naturgasföretag inte ingår i kategorien berättigade kunder.

Detta framgår också av bestämmelserna i artikel 18 där det i första stycket anges att medlemsstaterna skall ange vilka de berättigade kunderna är, dvs. de kunder som har behörighet att ingå avtal om eller att köpa naturgas enligt artiklarna 15 och 16. I andra stycket anges de kategorier som alltid måste anges som berättigade kunder. Bland dessa anges inte naturgasföretag.

Direktivet bygger på principen att de berättigade kunderna skall ha möjlighet att fritt välja leverantör. En förutsättning för att uppnå detta syfte är att samtliga leverantörer, dvs. naturgasföretag, har tillträde till systemet.

Förslaget till lagstiftning bygger på samma principer som direktivet, dvs. naturgasföretag inbegrips inte i begreppet berättigade kunder.

Regeringen föreslår att de naturgaskunder som har naturgaseldad kraftproduktion skall anses vara berättigade kunder. Det innebär att, oavsett årlig produktionsvolym, alla kunder med en naturgasbaserad elkraftproduktion kommer att vara berättigade kunder. De på detta sätt berättigade kunderna blir samtidigt berättigade till tillträde för hela sin naturgasanvändning, dvs. både för el- och värmeproduktion. Detta kan, menar regeringen, få konsekvenser för dagens leverantörer som ofta inte har samma typ av kontrakt med sina kunder som de har med sin naturgasleverantör, vilket kan leda till att dagens leverantör riskerar att inte få avsättning för sina kontrakterade naturgasinköp.

Den andra gruppen berättigade kunder skall enligt direktivet vara slutförbrukare som förbrukar mer än en viss mängd naturgas per år och förbrukningsställe.

Huvudmotivet för den nya lagstiftningen är att förutsättningar skall skapas för en effektiv konkurrens på naturgasmarknaden, framhålls det i propositionen. Från konsumentsynpunkt är det därför naturligt att marknaden öppnas så snabbt som möjligt, men det föreligger en risk, framhåller regeringen, för att en för snabb marknadsöppning leder till snedvridningar och konkurrensbegränsningar.

Enligt Värme- och gasmarknadsutredningens förslag skall slutförbrukare som förbrukar mer än fem miljoner kubikmeter naturgas per år och förbrukningsställe anses vara berättigade kunder.

Ett flertal naturgasföretag, som i dag fungerar som distributörer på den svenska marknaden, är bundna av traditionella och långsiktiga leveransavtal, s.k. take or pay-kontrakt. Take or pay-kontrakten innebär att de svenska distributörerna är skyldiga att köpa en viss mängd naturgas eller åtminstone betala för gasen under kontraktstiden. Dessa kontrakt löper ut under åren 2001–2005.

Distributörernas avtal med slutkonsumenterna är ofta ett- eller tvååriga. Om marknadsöppningen skulle leda till att kunder som årligen köper gas för ned till 5 miljoner kubikmeter blir berättigade, kommer distributörernas kunder att kunna köpa naturgas från annan leverantör. Beslutar sig distributörernas kunder för att köpa gas direkt från en producent eller annan leverantör, och har möjlighet att göra detta enligt gällande avtal, så minskar distributörernas försäljningsvolymen långt innan deras take or pay-kontrakt löper ut. Detta kan, menar regeringen, leda till allvarliga ekonomiska konsekvenser för distributörerna. Regeringen framhåller att det är viktigt att marknadsöppningen inte leder till problem för de företag som ingått take or pay-kontrakt och som fortfarande är bundna av dessa.

Skulle Sverige välja att öppna marknaden för kunder som köper ned till 5 miljoner kubikmeter naturgas redan i augusti 2000 kommer de berättigade kunderna att kortsiktigt kunna pressa priset på naturgas, då de kommer att kunna köpa direkt från annan leverantör, framhålls det i propositionen. Marknadsandelen för Vattenfall Naturgas AB på slutkundsmarknaden kommer förmodligen att öka och om kundunderlaget försämras för distributionsföretagen, föreligger en risk för att dessa slås ut från naturgasmarknaden. Regeringen ser en fara i att konkurrensen på naturgasmarknaden på lång sikt kan komma att hämmas, då distributörerna har svårt att utnyttja den avreglerade marknaden innan take or pay-kontrakten löper ut. När väl naturgasmarknaden öppnas helt för konkurrens år 2006, får de företag som redan från början kan sälja fritt på marknaden en mycket stark ställning och övriga företag kan vara utslagna från marknaden. Det kan leda till att kunderna kan få färre leverantörer att välja mellan. Regeringen framhåller att detta varken gynnar konkurrensen eller kunderna på lång sikt.

Regeringen påpekar vidare att det krävs en viss tid för att utveckla tariffer, tillsyn över nätkostnader, administration av tillsynsmyndigheten och dess funktion som tvistlösare. Eftersom nya och utvecklade marknader behöver tid på sig, innan reglerna blir transparenta och funktionella, anser regeringen

det vara lämpligt att initialt öppna marknaden mindre än vad utredningen föreslagit.

Regeringen föreslår därför att slutförbrukare som förbrukar mer än 25 miljoner kubikmeter naturgas per år och förbrukningsställe skall anses vara berättigade kunder. Nivån överensstämmer med det i gasmarknadsdirektivet angivna minimikravet. Denna nivå leder till en marknadsöppning i Sverige på 47 %, vilket med god marginal överstiger lägsta tillåtna marknadsöppning på 20 %.

Den tröskel på 25 miljoner kubikmeter naturgas per år som föreslås för andra berättigade kunder än de som har gaseldad kraftproduktion skall, enligt direktivet, sänkas till 15 miljoner kubikmeter naturgas per år senast fem år efter det att direktivet trätt i kraft, dvs. år 2003. En del av de långsiktiga take or pay-kontrakten löper ut under åren 2000–2003. Marknaden kommer därför att öppnas upp och det kommer att finnas större möjligheter till importkonkurrens och nya kontraktsformer. Det är enligt regeringen viktigt att effekterna av marknadsöppningen analyseras och att öppningstakten omprövas år 2003. Regeringen kan redan nu förutse att gränsen för de kunder som blir berättigade att köpa gas på marknaden kommer att sänkas till åtminstone 15 miljoner kubikmeter och att gränsen kan bli ännu lägre om förhållandena medger detta. Regeringen avser därför att i god tid före år 2003 återkomma till riksdagen med förslag till ändring i lagen med denna innebörd.

Regeringen anför vidare att marknaden skall öppnas för samtliga kunder den 1 januari 2006. Det innebär en mer långtgående öppning än vad som krävs i direktivet, enligt vilket marknaden skall vara öppen för kunder som köper 5 miljoner kubikmeter naturgas per år först år 2008. Den totala marknadsöppningen år 2006 innebär att ledningsägare skall vara skyldiga att på skäliga villkor ansluta andras naturgasledningar och transportera naturgas för samtliga kunders räkning.

Motionerna

I motion 1999/2000:N39 (m) framhålls att marknadsöppningen bör omfatta de kunder som har en årsförbrukning om minst 5 miljoner kubikmeter naturgas. Enligt motionärerna bör den inledande marknadsöppningen utvärderas år 2003 för att utröna behovet av eventuella förändringar och med det uttalade syftet att helt öppna marknaden tidigare än år 2006. Senast den 1 januari 2006 bör, enligt motionärerna, marknaden öppnas för alla kunder.

I motion 1999/2000:N40 (m) uttrycker motionärerna oro för att Vattenfall Naturgas AB får en mycket dominerande ställning på den svenska naturgasmarknaden. Därför bör, enligt motionärerna, regeringen omedelbart ta upp förhandlingar med Danmark för att möjliggöra transitering genom Danmark oavsett kund eller leverantör.

Motionärerna framhåller vidare att regeringen bör ge Vattenfall Naturgas i uppdrag att omförhandla sina take or pay-kontrakt, för att motverka att de erhåller en alltför dominerande ställning och för att främja en fri marknad till gagn för slutkonsumenten.

I motion 1999/2000:N38 (kd) konstateras att avregleringen bara blir en halvmesyr. Vattenfall Naturgas kommer under fem år att både ha importmo-

nopol och vara aktör på en avreglerad slutkundsmarknad med full insyn i de andra aktörernas villkor. Motionärerna menar att detta är en olycklig låsning som kan leda till att slutkunderna inte förrän om fem år kommer att få tillgodoräkna sig de service- och priseffekter som är en naturlig följd av en avreglering. Motionärerna framhåller därför att regeringens förslag även bör innehålla ett tydliggörande av bestämmelserna och villkoren för import.

Motionärerna anser vidare att lagen bör kompletteras på sådant sätt att det inte bör vara möjligt att ansluta en distributionsledning till annat företags distributionsledning om leveransen är avsedd att ske till kund som inte är berättigad. Den svenska energiöverenskommelsen innebär ett omfattande arbete med att utveckla nya energislag varför motionärerna framhåller att lagen även bör omfatta transport av biogas. Motionärerna anser vidare att lagen bör kompletteras med en definition av kraftvärme.

Näringsutskottets ställningstagande

Utskottet anser att regeringens förslag om att slutförbrukare som förbrukar mer än 25 miljoner kubikmeter naturgas per år och förbrukningsställe skall anses vara berättigade kunder är väl avvägt. Denna nivå överensstämmer med det i direktivet angivna minimikravet.

Enligt utskottets uppfattning är det viktigt att naturgasmarknaden i Sverige öppnas för konkurrens så fort det är praktiskt möjligt med hänsyn till de avtalsbindningar som finns på naturgasmarknaden i Sverige. En naturgasmarknad som möjliggör inhemsk och internationell handel med naturgas leder bl.a. till att produktionsresurserna kan utnyttjas bättre. På sikt bör ökade inslag av konkurrens leda till en annan och effektivare prissättning på naturgasmarknaden som gynnar konsumenterna och får därför ses som ett angeläget allmänt intresse.

Utskottet anser att naturgasmarknaden på sikt bör vara öppen för alla aktörer. Det är dock angeläget att öppningstakten anpassas till rådande förhållanden på marknaden. Dagens naturgasmarknad är till stora delar uppbyggd på långsiktiga take or pay-kontrakt. Dessa avtal tillkom under en tidsperiod då naturgasmarknaden i princip var en monopolmarknad. Leverantörer och köpare har ingått avtalen under andra förutsättningar än de som införs i och med genomförandet av gasmarknadsdirektivet. Enligt utskottets mening vore det därför inte konkurrensneutralt att ändra marknadsförutsättningarna med risk för att missgynna ena avtalsparten.

Utskottet anser, som tidigare nämnts, att marknaden skall öppnas så fort det är praktiskt möjligt med hänsyn till de avtalsbindningar som finns på naturgasmarknaden i Sverige. Under åren 2000–2003 kommer en stor del av de långa take or pay-kontrakten att löpa ut. Utskottet instämmer därför i regeringens bedömning att öppningstakten bör omprövas år 2003. Enligt utskottets mening bör regeringen vid denna omprövning studera möjligheten att sänka den aktuella nivån så mycket som möjligt för att främja konkurrensen på området.

Utskottet anser vidare att marknaden skall öppnas för samtliga kunder senast den 1 januari 2006. Genom att öppna hela marknaden senast år 2006

innebär det att Sverige når en total och snabbare öppning än vad direktivet föreskriver.

De naturgaskunder som har naturgaseldad kraftproduktion skall också anses vara berättigade kunder. Det innebär, oavsett årlig produktionsvolym, att alla kunder med en naturgasbaserad elkraftproduktion kommer att vara berättigade kunder.

I enlighet med regeringens bedömning anser utskottet att det inte för närvarande finns tillräckliga skäl för att, som föreslås i motion 1999/2000:N38 (kd), bestämma vad som skall innefattas i begreppet kraftvärme. Samtidigt förutsätter utskottet att regeringen följer utvecklingen och återkommer till riksdagen i den aktuella frågan om så erfordras.

I den nämnda motionen föreslås också att biogas skall inkluderas i den nya lagen. Direktivet omfattar endast naturgas varför biogas, enligt utskottet, inte bör tas med i lagen.

I den aktuella motionen tas även upp frågan om att naturgaslagen skall ges en sådan lydelse att det blir omöjligt att ansluta en distributionsledning till annat företags distributionsledning om leveransen är avsedd att ske till kund som inte är berättigad. Enligt utskottets mening är det angeläget att de problem som motionärerna uppmärksammar får en genomlysning och att regeringen överväger om några åtgärder behöver vidtas.

Vidare anser utskottet att förslaget i motion 1999/2000:N40 (m) om omförhandling av kontrakt med Danmark inte bör föranleda något initiativ av riksdagen.

Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag. Utskottet avstyrker därmed de här aktuella motionerna 1999/2000:N38 (kd), 1999/2000:N39 (m) och 1999/2000:N40 (m) i berörda delar.

Ekonomisk särredovisning

Propositionen

Under förutsättning att ett naturgasföretag bedriver såväl monopolverksamhet som konkurrensutsatt verksamhet föreligger en uppenbar risk för konkurrensproblem genom att ett ekonomiskt överskott från monopolverksamhet kan användas för att subventionera konkurrensutsatt verksamhet, s.k. korssubventionering. Det är som regel också mycket svårt att fastställa om överskott från monopolverksamhet används för att subventionera den konkurrensutsatta verksamheten.

Genom en långtgående särredovisning ökas förutsättningarna för att skapa en effektiv tillsyn och riskerna för t.ex. korssubventionering minskar. Regeringen föreslår därför att verksamheterna med överföring av naturgas och lagring av naturgas för annans räkning skall redovisas skild från annan verksamhet.

Redovisningen av överföring avser all överföring, alltså dels den som ledningsinnehavaren utför för egen räkning till de kunder som han säljer gas till, dels den överföring som han utför för ett annat företags räkning när detta företag säljer gas till berättigade kunder. Den senare formen av överföring

definieras i 1 kap. 7 § som transport av naturgas. Föreskrifter om transportavgifter är reglerade i 3 kap. 6 §.

Regeringen bedömer dock att det inte är möjligt att ställa krav på att verksamheten med överföring av naturgas och lagring av naturgas bedrivs i skilda juridiska personer.

Motionen

I motion 1999/2000:N38 (kd) framhålls att alla former av korssubventionering bör förhindras. Motionärerna vill därför att lagen tydliggörs så att all form av korssubventionering motverkas. Kravet på särredovisning bör även gälla kommunal handelsverksamhet med naturgas.

Näringsutskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening och i enlighet med regeringens bedömning krävs det tydliga och klara riktlinjer när det gäller särredovisning av olika rörelsegrannar. Påpekandet i motion 1999/2000:N38 (kd) att alla former av korssubventionering måste förhindras är helt i enlighet med utskottets intention. Genom en långtgående särredovisning ökas förutsättningarna för att skapa en effektiv tillsyn och riskerna för t.ex. korssubventionering minskar. Utskottet anser därför att verksamheterna med överföring av naturgas och lagring av naturgas för annans räkning bör redovisas skild från annan verksamhet. Däremot anser utskottet att det inte för närvarande finns skäl att ytterligare tydliggöra lagtexten i denna del. Inte heller finner utskottet att det bör införas bestämmelser om att särredovisningen skall gälla kommunal handelsverksamhet med naturgas och elproduktion eller fjärrvärmeverksamhet. Utskottet förutsätter att tillsynsmyndigheten följer denna fråga noga.

Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag i här berörd del och avstyrker den nämnda motionen i motsvarande del.

Tillsyn

Propositionen

Regeringen föreslår att tillsynen skall avse efterlevnaden inte bara av vad som föreskrivits om framdragande och användande av naturgasledning, inklusive olika naturgasanläggningar m.m., utan även reglerna om återställning.

Regeringen föreslår vidare att tillsynen skall omfatta kontroll av skäligheten av villkoren för transport av naturgas för annans räkning samt för anslutning till naturgasledning. I tillsynen ingår också att bestämma vem som inledningsvis skall betraktas som s.k. berättigad kund. Tillsynen skall också innefatta granskning av överförings-, distributions- och lagringsföretagens årsrapporter och revisorsintyg.

För att kunna utöva tillsynen föreslår regeringen att tillsynsmyndigheten skall ha rätt att infordra de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen.

För att åstadkomma rättelse av felaktiga beteenden föreslår regeringen också att myndigheten skall ha befogenhet att meddela förelägganden. Dessa skall, för att öka styrkan av påbuden och för att vara ett effektivt påtryckningsmedel, kunna förenas med vite.

I myndighetens övriga uppgifter ingår att utfärda föreskrifter och råd samt att bereda koncessionsärenden. Därutöver skall myndigheten lämna information och råd samt bedriva allmän uppföljnings- och bevakningsverksamhet.

Dessutom föreslår regeringen att myndigheten skall meddela föreskrifter och ge ut s.k. allmänna råd samt information till kunder, naturgasföretag, organisationer och andra myndigheter.

Motionen

I motion 1999/2000:N38 (kd) framhåller motionärerna att tillsyn bör innefatta mer än kontroll av dokument. Tillsynsmyndigheten bör även ges i uppdrag att utöva tillsyn över drift och underhåll.

Näringsutskottets ställningstagande

Regeringens förslag om tillsyn över efterlevnaden av naturgaslagen tillstyrks av utskottet. Enligt utskottets mening är det viktigt att naturgaslagens regler och de föreskrifter och villkor som har meddelats följs. Tillsynen skall, enligt utskottet, avse efterlevnaden inte bara av vad som föreskrivits om framdragande och användande av naturgasledningar, inklusive olika naturgasanläggningar m.m., utan även reglerna om återställning. Tillsynen skall också omfatta kontroll av skäligheten av villkoren för transport av naturgas för annans räkning samt för anslutning till naturgasledningar. I tillsynen ingår även att bestämma vem som inledningsvis skall betraktas som berättigad kund. Vidare skall tillsynen innefatta granskning av överförings-, distributions- och lagringsföretagens årsrapporter och revisorsintyg samt rent allmänt bevaka både den nationella och internationella naturgasmarknaden.

Utskottet anser därmed att tillsynen över efterlevnaden av lagen är väl tillgodosedd och kan därför inte tillstyrka förslaget i motion 1999/2000:N38 (kd) om att tillsynsmyndigheten dessutom skall övervaka drift och underhåll. Motionen avstyrks därmed i här berörd del.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *naturgasens roll i det svenska energisystemet* att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:N228 yrkande 21, 1999/2000:N245 yrkande 3, 1999/2000:N311 och 1999/2000:N350 yrkandena 1 och 2,

res. 1 (m, kd, fp)

res. 2 (mp)

2. beträffande *undantag från koncession* att riksdagen med avslag på motion 1999/2000:N38 yrkandena 2 och 3

antar regeringens förslag till naturgaslag såvitt avser 2 kap. 1 §,
res. 3 (m, kd, fp)

3. beträffande *förutsättningar för koncession*
 att riksdagen med avslag på motionerna 1999/2000:N38 yrkandena 4
 och 8 och 1999/2000:N350 yrkande 3 antar regeringens förslag till na-
 turgaslag såvitt avser 2 kap. 4–7 §§,

res. 4 (m, kd, fp)

res. 5 (mp)

4. beträffande *berättigade kunder*
 att riksdagen med avslag på motionerna 1999/2000:N38 yrkandena 1
 och 5–7, 1999/2000:N39 och 1999/2000:N40 antar regeringens för-
 slag till naturgaslag såvitt avser 1 kap. 5 §,

res. 6 (m)

res. 7 (kd, fp)

5. beträffande *ekonomisk särredovisning*
 att riksdagen med avslag på motion 1999/2000:N38 yrkande 10 antar
 regeringens förslag till naturgaslag såvitt avser 4 kap. 1 §,

res. 8 (m, kd, fp)

6. beträffande *tillsyn*
 att riksdagen med avslag på motion 1999/2000:N38 yrkande 9 antar
 regeringens förslag till naturgaslag såvitt avser 6 kap. 1–3 §§,

res. 9 (m, kd, fp)

7. beträffande *lagförslagen i övrigt*
 att riksdagen antar regeringens förslag till
 a) naturgaslag, i den mån det inte omfattas av utskottets hemställan i
 det föregående,
 b) lag om ändring i miljöbalken,
 c) lag om ändring i lagen (1978:160) om vissa rörledningar,
 d) lag om ändring i ellagen (1997:857).

Stockholm den 30 maj 2000

På näringsutskottets vägnar

Per Westerberg

I beslutet har deltagit: Per Westerberg (m), Barbro Andersson Öhrn (s),
 Reynoldh Furustrand (s), Lennart Beijer (v), Göran Hägglund (kd), Karin
 Falkmer (m), Sylvia Lindgren (s), Ola Karlsson (m), Nils-Göran Holmqvist
 (s), Marie Granlund (s), Gunilla Wahlén (v), Ola Sundell (m), Ingegerd
 Saarinen (mp), Åke Sandström (c), Eva Flyborg (fp), Anne Ludvigsson (s)
 och Harald Bergström (kd).

1. Naturgasens roll i det svenska energisystemet (mom. 1)

Per Westerberg (m), Göran Hägglund (kd), Karin Falkmer (m), Ola Karlsson (m), Ola Sundell (m), Eva Flyborg (fp) och Harald Bergström (kd) anser

dels att utskottets ställningstagande i det rubricerade avsnittet bort ha följande lydelse:

I likhet med vad som anförs i motion 1999/2000:N228 (m) motsätter sig utskottet en storskalig introduktion av naturgas (fossilgas) i Sverige. En konsekvens av en förtida avveckling av kärnkraften är ökade risker för att ånyo tvingas in i nya storskaliga energisystem som i sin tur skapar ett tryck på introduktion av naturgas i stor skala i Sverige. Om naturgas för elproduktion ersätter utsläppsfri kärnkraft blir resultatet kraftigt ökade utsläpp av såväl koldioxid som kväveoxider.

Utskottet anser att etableringen av en naturgasledning genom Sverige direkt skulle motverka intentionerna i Kyotoöverenskommelsen. En sådan ledning skulle för överskådlig tid låsa fast vårt land i ett ökat fossilbränsleberoende. En ökad användning av naturgasen skulle leda till en väsentlig ökning av koldioxidutsläppen och omintetgöra koldioxidmålet. Vidare skulle naturgasen endast i mycket begränsad omfattning komma att tjäna som utbyte för olja och kol eftersom dessa bränslen delvis har ersatts av biobränslen. I stället blir det biobränsleanvändningen i de kommunala värmeverken i södra och mellersta Sverige som kommer att hotas.

Med det sagda tillstyrker utskottet motionerna 1999/2000:N228 (m) och 1999/2000:N245 (m) i här berörd del samt avstyrker övriga motioner i motsvarande delar.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *naturgasens roll i det svenska energisystemet* att riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:N228 yrkande 21 och 1999/2000:N245 yrkande 3 och med avslag på motionerna 1999/2000:N311 och 1999/2000:N350 yrkandena 1 och 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

2. Naturgasens roll i det svenska energisystemet (mom. 1)

Ingegerd Saarinen (mp) anser

dels att utskottets ställningstagande i det rubricerade avsnittet bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening – och i likhet med vad som sägs i motion 1999/2000:N350 (mp) – bör en ny fossilgasledning inte byggas genom Sverige. Användningen av fossilgas kommer att leda till ökade koldioxidutsläpp. Dessutom föreligger det, enligt utskottet, en risk för att fossilgas kommer att ersätta biobränslen. I stället bör en strävan vara att så snabbt som möjligt övergå till förnybara energikällor. Detta är, anser utskottet, nödvändigt både ur ett ekologiskt och ur ett långsiktigt ekonomiskt perspektiv.

Med kännedom om den miljöförstöring och ekonomiska utsatthet som hittills präglat Sverige när det gäller utnyttjande av ändliga, fossila bränslen, är det, enligt utskottets mening, svårt att se hur vi kan välja att utveckla Sveriges energisystem till användande av någonting annat än förnybar energi.

Vad utskottet här har anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Därmed blir motion 1999/2000:N350 (mp) tillgodosedd i här berörd del. Med det sagda avstyrks övriga motioner i motsvarande delar.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *naturgasens roll i det svenska energisystemet* att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:N350 yrkandena 1 och 2 och med avslag på motionerna 1999/2000:N228 yrkande 21, 1999/2000:N245 yrkande 3 och 1999/2000:N311 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

3. Undantag från koncession (mom. 2)

Per Westerberg (m), Göran Hägglund (kd), Karin Falkmer (m), Ola Karlsson (m), Ola Sundell (m), Eva Flyborg (fp) och Harald Bergström (kd) anser

dels att den del av utskottets ställningstagande i avsnittet om bestämmelser om koncession som börjar med ”Regeringens förslag” och slutar med ”motsvarande del” bort ha följande lydelse:

Enligt förslaget i propositionen skall koncession krävas för överföringsledning och naturgaslager. Utskottet anser att regeringens förslag inte är tillräckligt. Koncessionsplikt bör av ansvars- och miljöskäl införas även för ledning inom hamn- och industriområde samt för naturgaslager. Framdragande av naturgasledning kan innebära betydande miljökonsekvenser. Utskottet anser därför att frågan om icke koncessionspliktiga nät för anslutningar till hushåll och företag bör analyseras och utredas ytterligare. Regeringen bör därefter återkomma till riksdagen med förslag till erforderliga ändringar i lagen.

Med det sagda tillstyrker utskottet motion 1999/2000:N38 (kd) i denna del.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *undantag från koncession* att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:N38 yrkandena 2 och 3 *dels* antar regeringens förslag till naturgaslag såvitt avser 2 kap. 1 §, *dels* som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

4. Förutsättningar för koncession (mom. 3)

Per Westerberg (m), Göran Hägglund (kd), Karin Falkmer (m), Ola Karlsson (m), Ola Sundell (m), Eva Flyborg (fp) och Harald Bergström (kd) anser

dels att den del av utskottets ställningstagande i avsnittet om bestämmelser om koncession som börjar med ”I enlighet” och slutar med ”motsvarande delar” bort ha följande lydelse:

I enlighet med vad som anförs i motion 1999/2000:N38 (kd) anser utskottet att begreppet ”lämplig från allmän synpunkt” bör definieras närmare.

Risken är att det vid förhandlingar om upplåtelse av mark uppstår problem om begreppet är oklart. Vid en expropriation accentueras frågan och då bör, enligt utskottet, samhällsintresset vara klarlagt för att undvika onödiga konflikter. Att utöka lagtexten, som föreslås i motion 1999/2000:N350 (mp), med en speciell lämplighetsparagraf finner dock utskottet inte nödvändigt.

Eftersom det i dag råder oklarhet om huruvida en utbyggd svensk naturgasanvändning påverkar Sveriges framtida koldioxidbalans, anser utskottet att det, med hänvisning till försiktighetsprincipen, är väsentligt att den som ansöker om koncession skall kunna visa att ledningen inte leder till ökade koldioxidutsläpp.

Med det sagda tillstyrker utskottet regeringens förslag i frågan om förutsättningar för koncession, dock med det tillägget att riksdagen bör anmoda regeringen att närmare definiera begreppet ”lämplig från allmän synpunkt”.

Det anförda innebär att utskottet tillstyrker motion 1999/2000:N38 (kd) i här berörda delar. Vidare avstyrker utskottet det aktuella yrkandet i motion 1999/2000:N350 (mp).

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *förutsättningar för koncession*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:N38 yrkandena 4 och 8 och med avslag på motion 1999/2000:N350 yrkande 3

dels antar regeringens förslag till naturgaslag såvitt avser 2 kap. 4–7 §§,

dels som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

5. Förutsättningar för koncession (mom. 3)

Ingegerd Saarinen (mp) anser

dels att den del av utskottets ställningstagande i avsnittet om bestämmelser om koncession som börjar med ”I enlighet” och slutar med ”motsvarande delar” bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning – och i likhet med vad som sägs i motion 1999/2000:N350 (mp) – är det av största vikt att regeringen även i framtiden har möjlighet att avstyra nya fossilgasledning, som drastiskt påverkar landets energisystem. En ny fossilgaslagstiftning måste därför utformas så att möjlighet finns att avstyra tillståndsansökningar med hänvisning till allmänna energipolitiska hänsynstaganden, främst energipolitiska mål och riktlinjer beslutade av riksdagen. Detta är en mycket viktig del av lämplighetsprövningen och bör därför uttryckas direkt i lagtexten.

Utskottet anser att det är angeläget att frågan som motionären uppmärksammar får en genomlysning och att regeringen därefter återkommer till riksdagen med förslag till lagändring.

Med det sagda tillstyrker utskottet motion 1999/2000:N350 (mp) i denna del och avstyrker motion 1999/2000:N38 (kd) i motsvarande del.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *förutsättningar för koncession*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:N350 yrkande 3 och med avslag på motion 1999/2000:N38 yrkandena 4 och 8
dels antar regeringens förslag till naturgaslag såvitt avser 2 kap. 4–7 §§,
dels som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

6. Berättigade kunder (mom. 4)

Per Westerberg, Karin Falkmer, Ola Karlsson och Ola Sundell (alla m) anser *dels* att utskottets ställningstagande i det rubricerade avsnittet bort ha följande lydelse:

Att skapa en fri, konkurrensutsatt marknad för handel med gas inom EU är bra. Den föreslagna naturgaslagen bedöms av utskottet tillfredsställa gasmarknadsdirektivets krav avseende de gemensamma reglerna för den inre marknaden för naturgas.

Utskottet delar dock inte regeringens bedömning när det gäller marknadsöppningen. Enligt utskottets mening bör gränsen för förbrukad volym sättas relativt lågt så att marknaden öppnas för konkurrens i ett så tidigt skede som möjligt. Utskottet anser därför, i likhet med förslaget i motion 1999/2000:N39 (m), att marknadsöppningen skall omfatta de kunder som har en årsförbrukning om minst 5 miljoner kubikmeter naturgas. Detta är också i enlighet med Värme- och gasmarknadsutredningens förslag.

Utskottet är medvetet om att de långsiktiga take or pay-kontrakten kan utgöra ett hinder för att en snabbare marknadsöppning skulle fungera som avsett. Aktörer som skulle kunna få en fördel av dessa långsiktiga avtal har dock förklarat sig villiga att underlätta en snabbare marknadsöppning på ett konkurrensneutralt sätt. Utskottet utgår från att regeringen följer denna fråga noga och återkommer till riksdagen med förslag till ändring i lagen om så bedöms nödvändigt. Utskottet förutsätter också att Konkurrensverket fortlöpande bevakar och analyserar utvecklingen på gasmarknaden ur ett konsumentperspektiv.

Utskottet anser vidare, i enlighet med regeringens förslag, att marknaden skall öppnas för samtliga kunder senast den 1 januari 2006. Det innebär att ledningsägare skall vara skyldiga att på skäliga villkor ansluta andras naturgasledningar och transportera naturgas för samtliga kunders räkning.

I överensstämmelse med regeringens bedömning anser utskottet att det inte för närvarande finns tillräckliga skäl för att, som föreslås i motion 1999/2000:N38 (kd), bestämma vad som skall innefattas i begreppet kraftvärme. Samtidigt förutsätter utskottet att regeringen följer utvecklingen och återkommer till riksdagen i den aktuella frågan om så erfordras.

I den nämnda motionen föreslås också att biogas skall inkluderas i den nya lagen. Direktivet omfattar endast naturgas varför biogas, enligt utskottet, inte bör tas med i lagen.

I den aktuella motionen tas även upp frågan om att naturgaslagen skall ges en sådan lydelse att det blir omöjligt att ansluta en distributionsledning till annat företags distributionsledning om leveransen är avsedd att ske till kund som inte är berättigad. Enligt utskottets mening är det angeläget att de pro-

blem som motionärerna uppmärksammar får en genomlysning och att regeringen överväger om några åtgärder behöver vidtas.

Vidare anser utskottet att förslaget i motion 1999/2000:N40 (m) om omförhandling av kontrakt med Danmark inte bör föranleda något initiativ av riksdagen.

Med det sagda tillstyrker utskottet motion 1999/2000:N39 (m) i aktuell del. Övriga här behandlade motioner avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *berättigade kunder*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:N39 och med avslag på motionerna 1999/2000:N38 yrkandena 1 och 5–7 och 1999/2000:N40 antar regeringens förslag till naturgaslag såvitt avser 1 kap. 5 §, dock med ändring att nivån ”25” ändras till ”5”.

7. Berättigade kunder (mom. 4)

Göran Hägglund (kd), Eva Flyborg (fp) och Harald Bergström (kd) anser

dels att utskottets ställningstagande i det rubricerade avsnittet bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att regeringens förslag om att slutförbrukare som förbrukar mer än 25 miljoner kubikmeter naturgas per år och förbrukningsställe skall anses vara berättigade kunder är väl avvägt. Denna nivå överensstämmer med det i direktivet angivna minimikravet. Det finns dock en risk, enligt utskottet, att det uppstår en mängd ”öar” av distributionsnät som med stor sannolikhet kan leda till att varje nätägare tillför ytterligare transportavgift, vilket troligtvis medför en kostnad för slutkunden. Lagförslaget bör därför, enligt utskottet, kompletteras på sådant sätt att det inte bör vara möjligt att ansluta en distributionsledning till annat företags distributionsledning om leveransen är avsedd att ske till kund som inte är berättigad. Utskottet förutsätter att regeringen återkommer till riksdagen med förslag till lagändring.

Enligt utskottets uppfattning är det viktigt att naturgasmarknaden i Sverige öppnas för konkurrens så fort det är praktiskt möjligt med hänsyn till de avtalsbindningar som finns på naturgasmarknaden i Sverige. En naturgasmarknad som möjliggör inhemsk och internationell handel med naturgas leder bl.a. till att produktionsresurserna kan utnyttjas bättre. På sikt bör ökade inslag av konkurrens leda till en annan och effektivare prissättning på naturgasmarknaden som gynnar konsumenterna och får därför ses som ett angeläget allmänt intresse.

Utskottet anser att naturgasmarknaden på sikt bör vara öppen för alla aktörer. Det är dock angeläget att öppningstakten anpassas till rådande förhållanden på marknaden. Dagens naturgasmarknad är till stora delar uppbyggd på långsiktiga take or pay-kontrakt. Dessa avtal tillkom under en tidsperiod då naturgasmarknaden i princip var en monopolmarknad. Leverantörer och köpare har ingått avtalen under andra förutsättningar än de som införs i och med genomförandet av gasmarknadsdirektivet. Enligt utskottets mening vore det därför inte konkurrensneutralt att ändra marknadsförutsättningarna med risk för att missgynna ena avtalsparten.

Utskottet anser, som tidigare nämnts, att marknaden skall öppnas så fort det är praktiskt möjligt med hänsyn till de avtalsbindningar som finns på naturgasmarknaden i Sverige. Under åren 2000–2003 kommer en stor del av de långa take or pay-kontrakten att löpa ut. Utskottet instämmer därför i regeringens bedömning att öppningstakten bör omprövas år 2003. Enligt utskottets mening bör regeringen vid denna omprövning studera möjligheten att sänka den aktuella nivån så mycket som möjligt för att främja konkurrensen på området.

Utskottet anser vidare att marknaden skall öppnas för samtliga kunder senast den 1 januari 2006. Genom att öppna hela marknaden senast år 2006 innebär det att Sverige når en total och snabbare öppning än vad direktivet föreskriver.

De naturgaskunder som har naturgaseldad kraftproduktion skall också anses vara berättigade kunder. Det innebär, oavsett årlig produktionsvolym, att alla kunder med en naturgasbaserad elkraftproduktion kommer att vara berättigade kunder.

I enlighet med regeringens bedömning anser utskottet att det inte för närvarande finns tillräckliga skäl för att, som föreslås i motion 1999/2000:N38 (kd), bestämma vad som skall innefattas i begreppet kraftvärme. Samtidigt förutsätter utskottet att regeringen följer utvecklingen och återkommer till riksdagen i den aktuella frågan om så erfordras.

Utskottet anser härutöver, i likhet med förslaget i den nämnda motionen, att den nya lagen även bör omfatta transport av biogas. Den svenska energioverenskommelsen innebär ett omfattande arbete med att utveckla nya energislag. Lagen bör därför omfatta transport av alla slags gaser för energiproduktion. Enligt utskottet bör därför även s. k. stadsgas inkluderas i bestämmelserna. Enligt utskottets mening bör regeringen återkomma till riksdagen med förslag till lagändring.

I dag sker import av naturgas i praktiken av ett enda företag, det statligt ägda Vattenfall Naturgas AB, genom långtidskontrakt med det danska statliga Dong Naturgas A/S, som också är delägare i det svenska bolaget. Vattenfall Naturgas kommer under fem år att både ha importmonopol och vara aktör på en avreglerad slutkundsmarknad med full insyn i de andra aktörernas villkor. Utskottet anser att detta är en olycklig lösning som kan leda till att slutkunderna inte förrän om fem år kommer att få tillgodoräkna sig de service- och priseffekter som är en naturlig följd av en avreglering. Utskottet förordar därför att lagen skall kompletteras med ett tydliggörande av bestämmelserna och villkoren för import. Regeringen bör även i den frågan återkomma till riksdagen med förslag till lagändring.

Med det sagda tillstyrker utskottet motion 1999/2000:N38 (kd) i aktuella delar. Övriga här aktuella motioner avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *berättigade kunder*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:N38 yrkandena 1 och 5–7 och med avslag på motionerna 1999/2000:N39 och 1999/2000:N40

dels antar regeringens förslag till naturgaslag såvitt avser 1 kap. 5 §,
dels som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

1999/2000:NU12

8. Ekonomisk särredovisning (mom. 5)

Per Westerberg (m), Göran Hägglund (kd), Karin Falkmer (m), Ola Karlsson (m), Ola Sundell (m), Eva Flyborg (fp) och Harald Bergström (kd) anser

dels att utskottets ställningstagande i det rubricerade avsnittet bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer i regeringens förslag att transporttariffer för naturgas skall vara skäliga och utformade på sakliga grunder. Det är dock enligt utskottets mening väsentligt att alla former av korssubventionering förhindras. Det föreligger en risk för att företag som bedriver såväl monopolverksamhet som konkurrensutsatt verksamhet kan frestas att med överskottsmedel från monopolverksamhet subventionera den konkurrensutsatta verksamheten. Enligt utskottets uppfattning, och i likhet med vad som anförs i motion 1999/2000:N38 (kd), är det därför väsentligt att förvaltning av handelsverksamhet och försäljning av gas inte sker i samma juridiska enhet. Utskottet anser mot den bakgrunden att lagen bör förtydligas så att all form av korssubventionering motverkas. Kravet på särredovisning bör, enligt utskottet, även gälla kommunal handelsverksamhet med naturgas och elproduktion eller fjärrvärmeverksamhet.

Riksdagen bör med bifall till det aktuella yrkandet i motion 1999/2000:N38 (kd) anmoda regeringen att återkomma med kompletterande lagstiftning i enlighet med vad utskottet här förordat.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *ekonomisk särredovisning*
att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:N38 yrkande 10
dels antar regeringens förslag till naturgaslag såvitt avser 4 kap. 1 §,
dels som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

9. Tillsyn (mom. 6)

Per Westerberg (m), Göran Hägglund (kd), Karin Falkmer (m), Ola Karlsson (m), Ola Sundell (m), Eva Flyborg (fp) och Harald Bergström (kd) anser

dels att utskottets ställningstagande i det rubricerade avsnittet bort ha följande lydelse:

Utskottet tillstyrker i princip regeringens förslag när det gäller tillsyn av naturgasverksamheten. Tillsynen skall omfatta kontroll av skäligheten av villkoren för transport av naturgas för annans räkning samt för anslutning till naturgasledningar. I tillsynen skall också ingå att bestämma vem som inledningsvis skall betraktas som s.k. berättigad kund. Vidare skall tillsynen innefatta granskning av överförings-, distributions- och lagringsföretagens årsrapporter och revisorsintyg.

I detta sammanhang vill utskottet framhålla den stora vikt som utskottet tillmäter den tillsynsverksamhet som tillsynsmyndigheten (Statens energi-

myndighet) skall bedriva. Genom denna verksamhet kan regeringen bli uppmärksammas på eventuella problem som kan uppstå. Åtgärder för att förebygga och rätta till missförhållanden kan därefter vidtas.

Enligt utskottets mening är dock inte regeringens förslag tillräckligt. Utskottet instämmer i vad som sägs i motion 1999/2000:N38 (kd) om att tillsynsmyndigheten dessutom skall övervaka drift och underhåll. Utskottet tillstyrker således nämnda motion i aktuell del. Regeringen bör analysera behovet av kompletterande lagstiftning med anledning härav.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *tillsyn*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:N38 yrkande 9

dels antar regeringens förslag till naturgaslag såvitt avser 6 kap. 1–3 §§,

dels som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

1. Förslag till naturgaslag

Ärendet	1
Sammanfattning.....	1
Propositionen.....	2
Motionerna	2
Utskottet	4
Naturgasens roll i det svenska energisystemet	4
Bakgrund.....	4
Motionerna	4
Utskottets ställningstagande	5
En ny naturgaslagstiftning	5
Inledning	5
Propositionens huvudsakliga innehåll	6
Bestämmelser om koncession	7
Propositionen	7
Motionerna	8
Vissa kompletterande uppgifter.....	8
Näringsutskottets ställningstagande	9
Berättigade kunder	10
Propositionen	10
Motionerna	12
Näringsutskottets ställningstagande	13
Ekonomisk särredovisning.....	14
Propositionen	14
Motionen	15
Näringsutskottets ställningstagande	15
Tillsyn.....	15
Propositionen	15
Motionen	16
Näringsutskottets ställningstagande	16
Hemställan	16
Reservationer.....	18
1. Naturgasens roll i det svenska energisystemet (m, kd, fp)	18
2. Naturgasens roll i det svenska energisystemet (mp)	18
3. Undantag från koncession (m, kd, fp).....	19
4. Förutsättningar för koncession (m, kd, fp).....	19
5. Förutsättningar för koncession (mp)	20
6. Berättigade kunder (m)	21
7. Berättigade kunder (kd, fp)	22
8. Ekonomisk särredovisning (m, kd, fp).....	24
9. Tillsyn (m, kd, fp).....	24
Bilaga: Regeringens lagförslag.....	26